

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI: Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . 5 fl.—cr. " " " " " 1/2 anu 2 fl.50cr. Pentru Romani'a si strainetate pe anu 14 fr. " " " " " pe 1/2 a. 7 fr.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze la Redactiunea dela „Biserica si Scol'a.” Er banii de prenumeratiune la „TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.”</p>
---	--	---

Cuventulu de deschidere

rostitu de vicariulu protopopescu **Paulu Tempea** la conferint'a mixta protiesca-invetiatorésca, tienuta in Banatu Comlosiu la 9/21. Ianuaru a. c.

Iubitiloru frati in Christosu, onorabila conferintia! Nici cand nu mi-a fostu pusetiunea atât de grea si nu m'amu semtitu atât de debilu in mediloculu Dvóstre ca astadi, si caus'a este: cà mi-am alesu a Ve vorbí despre o tema, carea in timpulu presinte ne preocupa pre toti, si totusi a o cunósce deplinu si prin castigatela cunoscintie a poté reusi intru implinirea datorintieloru nóstre este unu lucru problematicu, mai vertosu pentru cà rezultatele nisuintieloru nóstre suntu espresiunea fapteloru, ce nu ne indestulescu, ba potu dice, cà de multe ori ne supera, nepotendu noi aplicá cu succesu aceea ce biseric'a ne invétia: *cum se fimu, si cum se aplicamu invetiaturile mantuitoare.*

Iubitiloru frati in Christosu! Nu trebuie se pedemu din vedere cà suntemu servitorii bisericei lui Christosu, si servitiela trebuie se le implinimu cu credintia. — Acestu obligamentu luat asupra nóstra trebuie semtitu prin credintia si dragoste perfecta. — Este durerosu cand vedem preoti, caror'a prea potnu le pasa de obligamentu luatu si de poporu; — acei'a se negliga pe sine si pe poporu. — Am vedutu preoti, carii si-implinescu datorintiele cu succesu bunu, si sciti cum? Astfelu, cà si-au procuratu lumina asupr'a tuturoru recerintieloru necesarie pentru sine si pentru poporu.

Este constatatu, cà acei'a traescu in realitate, cari cunosc viétia si destinatiunea omului, carii se conduc pe sine si pe altii la bine si fericire. — Si ce este fericirea si binele? Suntu cunoscintiele necesarie omului, adeca recerintiele sufletesci, cari nobilitéza pe individu si omenimea.

S. scriptura dice despre preotu: cà este lumin'a lúmei, prin urmare preotulu are chemarea a respandí lumin'a. — Spre acelu scopu insusi are trebuintia de lumina, cà se póta respandí aceea lumina. Ce se cere

dela delu preotu? Se cere sè-si castige cultur'a sufletésca si cunoscintie folositoare spre a se cultivá pe sine si pe poporu.

Poporulu nostru are multa trebuintia de cultura si de cunoscintie folositoare si cine altulu este chematu a cultivá si a adapá pe poporu cu cunoscintie folositoare de cât preotimea si invetiatorimea.

Prim'a si nedispensabil'a datorintia capitala a preotului este a se cultivá pe sine necontentitu, a-si casigá cunoscintie folositoare din S. scriptura si din alte carti cum si a studiá virtutela si scaderila poporeniloru sei. Tóte aceste recerintie sunt preotului neaparatu trebuinciose, pentru-cà numai inzestratu cu aceste cunoscintie va succede preotulu a propagá invetiaturi sanetóse si folositoare poporeniloru sei, adeca i-va succede a-i luminá si cultivá in intielesulu Evangeliei Mantuitoriuulu nostru Is. Christosu, ca sè se cunósca prè sine, si se-si cunósca datorintiele facia de sine si de societatea omenésca.

Dupa acést'a occure intrebarea: cand si cum se propagaze poporeniloru cunoscintiele necesarie, ca acelea se aiba rezultate folositoare?

Dupa mine acelea se potu propagá la tóte ocasiunele, cand preotulu vine in coatingere cu poporenia sei, — si adeca: la functiuni ocasionali, cand preotulu merge in casele poporeniloru sei, séu candu acesti'a vinu in cas'a preotulu, — in S. bisericu de pe amvonu, — si in fine cu ori ce ocasiune si afara de functiuni, cand convine cu poporenia sei.

Cu ocasiunile conveniriloru afara de bisericu preotulu luminéza pe poporenia sei mai bine asupra lucruriloru dilnice, cu cari se ocupa densii, asupra defecteloru acelor'a si indegetéza modulu ameliorariloru necesarie, prin ce desteptandu-se in poporeni unu interesu viu, si meditandu si densii asupra acelor'a, se sternesce in densii vointi'a si nisuinti'a spre desteptare si progresu. — In bisericu de pe amvonu preotulu se predice cu demitate invetiaturi evangelice d. e. despre dreptate, adeveru, bunatate s. a. cum si despre educatiune si alte invetiaturi edificátore. —

Tóte aceste sè-se predee cu unu interesu, ca sè-se sternésca in poporeni interesarea si cunoscendu adeverulu propoveduitu se urmeze cu bucuria acelu in-vetiaturi.

Permiteti-mi inse sè me oprescu aci. — Scimu cu totii cumcà superioritatea nóstra bisericésca ne îndémna, respective ne impune a predicá poporului in S. biserică, si totodata fiecare va sci si rezultatulu obtienutu dupa esperintiele ce le a facutu pana acum. Totu-si inse afu de bine a notificá la acestu locu, cumcà in timpulu presinte se aude adesea vorbindu-se că predicel in biserică prea putinu folosescu, că poporulu nu le asculta cu bucurie, si putieni preoti se intereséza a cunósce caus'a pentru ce acelea nu sunt placute si de folosu poporului. Fratiloru! Este timpulu supremu se ne interesamu a cunósce caus'a pentru-ce poporulu nu asculta cu placere predicel, si se ne nisumu a i-le face placute.

Mie mi se pare, că noi séu nu scimu predicá, séu nu avemu destule cunoscintie, spre a poté predicá poporeniloru nostrii cu succesu bunu.

Scusati-me déca am atinsu acestu punctu delicatu, am crediutu inse că este bine sè ne lamurimu si asupra acestui momentu, si éta pentru ce :

Multi suntu de credintia, că au destule cunoscintie si acei'a predica fara a observá că ceeace predica óre produce in ei si in poporeni rezultate multiamitóre. — Multi éra-si cugeta că este de ajunsu déca au zelu si vointia de a predicá fara a combiná si a prevedea rezultatele la care totdeun'a trebuie se atientésca predic'a.

Tocmai acést'a imprejurare me face se credu, că multi predica cuventulu lui Ddieu fara a observá, ca acea-ce predica, adeca : acea lumina ce voesce se o reverse poporeniloru sei, nu este lumina, ci mai multu unu focu, séu cum a-si dice unu zelu, o vointia, carea nu este imbracata in radie de lumine, care sè-se conduca prin zelu la pricepere si apoi la inima si consciintia.

Multi éra-si predica poporeniloru sei intr'unu stilu innaltu, poté cu scopu ca se nu-i pricépa ascultatorii, — séu se apara de predicatori eruditi, adenci in cugetari, si rezultatulu acestoru predicel este, că poporeni nu pricepu pe preotulu loru, — ba a-si poté afirmá, că déca am întrebá pe unu astfeliu de predicatoriu sè-si reasumeze ideile ce l'au condusu in predicá ar deveni perplecsu, si nu ar sci din adencime se iésa la lumina.

Fratiloru! Nu trebuie se perdemu din vedere că desi predicámu catra barbati, acesti'a suntu ca nisce prunci, caror'a trebuie propovediutu cuventulu lui Ddieu in unu modu intielegibilu, adeca trebuie sè ne folosimu la predarea invetiaturiloru religiunei de unu modu practic, ca se ne pricépa si se pastreze in memoria invetiaturile predate.

Me iertati déca si la acestu punctu me oprescu si ve retienu putientelu. — O mica observare voiu in-

degetá, că cunoscu predicatori de diferite confesiuni, carii suntu de renume pentru admirabil'a loru elocuentia, avutia in cuvinte si compusetiune ; dara se me credeti că dupace li cetimu predicel, si-i admiramu catu de abundanti suntu in elocintia si in compusetiune, reasumandu ideile loru ce i-au condusu in predica, semtiemu o neindestulare in internulu nostru, pentru-că vedemu adese-ori in acelea scopuri gresite, de a rapí pe unu momentu inimele ascultatoriloru fara a tientí la vre unu resultatu practic instructiv, care se remana in inim'a ascultatoriloru, ci cum am disu mai multu briléza in operatiuni acrobaticel, cari nu potu potoli setea animei ascultatoriloru, findu rapiti de colorile tablouriloru abundante ale artei oratorice, fara a li lasá timpu spre a medité si despre esenti'a vorbirei predicatoriului.

Am atinsu pe acesti'a nu cu scopu ca sè-i criticu, pentru-că insu-mi ii-admiru, ci pentru ca sè nu alunecamu in idei'a de a-ne face oratori mari atunci, cand ni lipsesce geniulu, si prin incercari oratorice de a produce efecte am gresi scopulu, la care atientimu cu totii de a instruí poporulu intr'unu modu simplu si intielegibilu.

Déca dicu se instruimu poporulu intr'unu modu simplu, nu intielegu se fimu reci in predicel nóstre, pentrucă in predica trebuie se existe focu, care se incaldésca animile credinciosiloru. Óre nu ar fi unu ce nesuferibilu, a ascultá o predica, sub a carei'a durata se fimu impresionati, ca si cand am stá intr'unu viscolu de néua, — intielegibila, dar rece, — bine impartita dar omorítóre, — Lips'a de caldura face aceea impresiune neplacuta in ascultatori. — Secretulu este acest'a : că materialulu de focu a fostu, inse nu erá cine se-lu aprinda.

In modulu acest'a eu preferu pentru poporulu nostru predicel, in cari nu se esprima cugetari adenci, provenite dela talente mari, — ci cugetari cu cari si poporulu se poté ocupá, acelea inse se fie bine ordinate si predate cu caldura si energia, adeca : se predicamu pentrucă semtiemu poterea predicel si suntemu influintiati de adeverulu ce-lu predamu poporeniloru nostri. Sè ne luamu de modelu pastoralele Pré Santiei Sale Domnului nostru Episcopu diecesanu, si vom invetiá din acelea, de o parte cum se predicamu poporeniloru nostri intr'unu modu simplu si intielegibilu, — de alta parte vomu esperiá, că si poporeni nostri voru ascultá invetiaturile nóstre cu placere, si mai pre sus de tóte resultatulu va fi multiamitoriu atât pentru noi, cât si pentru poporeni nostrii.

(Va urmá.)

Notitie despre viéti'a si activitatea Metropolitului Moldovei Varlaamu (1632—1653).

(Continuare)

E necontestatu, ca Varlaamu a lucratu din respusteri, in totu timpulu pastorirei sale, pentru binele si inflorirea bisericei Moldovei, care biserică jucá unu

rolu insemnatu sub Domni'a lui Vasilie Lupulu (1634—1653) si sub pastori'a Metropolitului Varlaamu; dara scrierile in form'a, cum ni-le impartasiescu scriitorii nostri, ni-se paru nefundate si nu li putem dá crediementu. Metropolitului Varlamu ii-erá aminte cu de-adinsulu de binele natiunei sale in tóte privintiele. Elu, vedindu starea cea joasa de cultura, in care se aflau Romanii din caus'a lipsei de scóle, s'a pusu cu tóta puterea, a lucratu impreuna si cu alti barbati distinsi ai tiei si cu ilustrulu Metropolitu alu Kievului Petru Movila, de a induplecatu pe Domnulu Vasilie Lupulu, ca se infiintieze scól'a din manastirea Trei-Ierarchi, ai carei'a cei dintai profesori au fost tramisi dela Kievu, de catra Petru Movila, care mai tramise inca si o tipografia cu tóte uneltele trebuintiose la tiparirea cartiloru. In privinti'a scólei infiintiate sub Vasilie Lupulu gasimu intr'unu documentu din 2 Aprile 1656 dela Domnulu George Stefanu intre altele: „Dreptu aceea, mai sus numitulu Ktitor (V. Lup.) socotindu impreuna cu totu sfatulu tiei, si dorindu a face bine intru pomenirea pamentului seu, a asediatu prin a s'a chiamare dascali buni si revnitori la invetiature, dela Kievu Pecerscai a santei Lavre, dela Preosfintitulu si de Ddieu tematoriulu parinte Pátrasico Moghila, Archiepiscopulu Kievului, ca se fie spre invetiatur'a si luminarea mintii copiiloru pamentului nostru ¹⁾).

Dlu Densusianu ni spune, ca scól'a si celelalte imbunatatiri, ce s'au mai facutu in Moldov'a pe timpulu Domniei lui Vasilie Lupulu, s'au facutu prin staruintiele barbatiloru invetiati si patrioti, cari incungiu rau pre Domnu, cum era distinsulu Metropolitu, Eustratie Logofetulu si Grigorie Urechie; éra ca adeverati fundatori ai scólei ii numesce elu pe Varlaamu si Petru Movila, dicendu: „Adeveratii fundatori ai acelei scóle au fost Metropolitulu Varlaamu si Petru Movila,“ éra in alta parte: „De siguru lni (Varlaamu) este a se multiemí infintiarea tipografiei romane din Iasi si a scólei din Trei-Ierarchi.“ ²⁾ Dlu Densusianu póte ca sustiene acést'a, avendu in vedere staruintiele cele mari ale numitiloru Metropolitu, fiindca de altmintrea nu se póte negá cu totulu meritulu Domnului Vasilie Lupulu si participarea lui atát la infintiarea scóleloru si la aducerea tipografiei din Kievu, cât si la alte lucrari folositoare, ce s'au mai facutu in tíera pe timpulu Domniei lui. Dara cu acést'a, ca recunoscemu meritulu Domnului Vasilie Lupulu la infintiarea unoru institutiuni folositoare in tíera, nu sustienemu si aceea, cumca pamentenii ar fi fost fericiti in timpulu Domniei lui, dupa cum li place a crede unor'a dintre invetiatii nostri. ³⁾ Meritul printiului

¹⁾ „Uricariulu,“ III, 279. Melchisedecu: „Notitie ist.“ pag. 188—189.

²⁾ Densusianu: I. c. pag. 85—86, 142—143.

³⁾ Vizanti „Veniaminu Costachi,“ Iasi, 1881 pag. 9 dice: „Timpuri gloriose si fericite ale lui Stefanu celu Mare si Vasilie Lupulu, institutiuni stramosiesci si traditiuni nationale, sunteti voi óre uitate . . . ?“

Vasilie Lupulu la infintiarea scóleloru se póte vedé din crisovulu Domnului Geoge Stefanu din 2 Apr. 1656, in care crisovu intre altele gasimu: „Dupa cetirea documentului, intielegendu vointi'a si dorinti'a celui mai sus scrisu Domnu (V. Lupulu), carele vedindu mare lipsa de dascali buni invetiatori in tíer'a nóstra, fara de care fórté multu pamentulu patimesce si se intuneca fara invetiatur'a cartii, dreptu aceea mai sus numitulu Ktitoru, socotindu impreuna cu tótu sfatulu tiei si dorindu a face bine intru pomenirea pamentului seu, au asediatu prin a sa chiamare dascali buni si revnitori la invetiaturi dela Kievu Pescerscai a santei Lavre, dela Preosfintitulu si de Ddieu tematoriulu parintele Patrasico Moghila, Archiepiscopulu Kievului, ca se fie spre invetiatur'a si luminarea mintii copiiloru pamentului nostru, éra pentru acést'a li-au lasatu loru trei sate anume: Rachitenii, Tamasiinii si Juganii, ca se fie pentru indestularea si chran'a acelor dascali buni invetiatori etc.“ ⁴⁾ Éra meritulu lui Vasilie Lupulu in privinti'a aducerii tipografiei dela Kievu lu-arata insusi renumitulu nostru pastoriu, care in prefati'a operei sale „Carte romanésca de invetiatura“ ni spune intre altele: „Si daca am scrisu aretat'am mariei sale pravoslavniculu domnu Io Vasilie Voevod . . . mari'a sa cá unu domnu crestinu si blagocestivu si iubitoriu de biserica grigindu ca unu stepanu bunu de folosulu oiloru lui Christosu nu numai pentru cele trupesci, ci si pentru cele sufletesci de unde singuru Dumnedieu cu man'a sa cea puternica, au aretatu mariei sale spre acestu lucru indreptatoriu, preosfintitulu parinte Petru Moghil'a fecioru de domnu de Moldov'a. Archiepiscopu si Metropolitu Chieului, halicului si atóta rosi'a carele pre poff'a mariei sale au trimisu tipariulu cu tóte mestesiugurile câte trebuescu.“ ⁵⁾

⁴⁾ „Uricariulu“ III, 279. Timpulu, cand anume s'a infintiatu de catra Domnulu V. Lupulu scól'a din Trei-Ierarchi, precum si obiectele, cari se se fi predatu in numit'a scóla, hotaritu nu se arata de nicari, căci nu se cunósce pana astadi vre unu documentu, care se ne arete acést'a in modu lamuritu. De aceea invetiatii nostri nu se unescu nici in privinti'a timpului fundarii scólei, nici in privinti'a feliului ei, adeva de a fost ea o scóla slavona greca, ori romana. Vom aduce aci opiniunile unoru dintre scrieritorii Romani, atát in privinti'a timpului fundarii scólei cât si a feliului ei. Prea santitulu Melchisedecu ni spune: Colegiulu Vasilianu esistatu in flórea sa dela 1639, cand s'a infintiatu, pana dupa caderea lui Vasilie Lupu 1652. („Notitie ist. in arch.“ p. 217). — G. Misailu: „Epoc'a lui V. Lupulu si M. Basarabu.“ pag. 72 dice: „Scólele din Trei-Iererehi sunt infiintiate pe la la anulu 1642.“ — Xenopolu: „Ist. Rom.“ p. 87 Vasilie Lupulu infintiéza deci scól'a din Trei-Ierarchi 1642.“ — Enaceanu: I. c. p. 276 dice: „Cam pe la 1642 (Petru Moghila) invoindu-se la rugamintele lui Vasilie Lupulu si ale Metropolitului Varlaamu, tramite la Iasi pe invetiatululu teologu Sofronie Pociatski cu mai multi frati . . . cu scopulu de a fundá o scóla dupa modulu celei din Kievu.“ — Lazariu: I. c. p. 63: „Au infintiatu la anulu 1642 la Iasi in manastirea Trei-Ierarchi si o scóla superióra.“ — Den-

Adalbert Mihailovicu

advocatu in Siri'a, asesoru consistorialu, deputatu sinodalu si congresualu etc.

a incetatu din viétia Vinerea trecuta la 1 óra dupa amédi in etate abia de 39 de ani in urm'a unei apoplecsii de inima.

Prin mórtea densului s'au raritu de nou sirurile nóstre, ale acelor'a, pre cari sórtea a dispusu, cá in nisce impregiurári atát de grele se lucrámu la ridicarea bisericeii si poporului nostru. Reposatulu era unu bunu muncitoriu pre acestu terenu. Se distingea in societatea nóstra prin blandetia, prin o modestia inascuta, prin frumósele-i maniere si mai cu seama prin o adeverata iubire facia de cauzele publice ale bisericeii si poporului nostru. Armatu cu aceste frumóse calitáti si inzestratu cu unu modu de gandire si unu caracteru demnu — reposatulu, era iubitu de toti, cei ce lu-cunósceau, de romani si de streini de o potriava.

Este scurtu timpulu, de cand densulu dupa terminarea studiiloru gimnasiale si juridice mai antaiu cá functionariu, ér dupa aceea cá advocatu a intratu pre terenulu vietii publice; dar durerea, ce o vedemu manifestandu-se in tóte pàrtile pentru acésta perdere neacceptata, este o dovéda de ajunsu, ca densulu in acestu scurtu intervalu a sciutu se intrebuintieze bine capitalulu seu de cunoscintie, ce si-lu insusise prin o ingrijita educatiune. Perderea acestui frumosu capitalu este motivulu, carele ne-a strepusu pre toti in o situatiune de durere si condolentia pentru incetarea lui din viétia.

Astadi se voru depune spre odichna eterna remasitiile pamentesci ale reposatului in cimiteriulu bisericeii nóstre din Siri'a. Elu se duce dintre noi, si „fericita este calea in carea merge astadi,“ pentruca merge insotitu de simpatiele si binecuvéntarea tuturor celoru ce l'au cunosutu, ér amintirea lui nescérsa va remané in inimile nóstre.

Depunendu o lacrima de durere pre mormentulu acelu'a, carele se desparte de noi din acésta lume pentru totdeun'a, rogámu pre Celu Atotputernicu, cá sufletulu lui se-lu asieze cu dreptii, ér remasitiiloru pamentesci ale lui se le fia tierin'a usióra!

Desbaterea asupra bugetului ministeriului cultului si instructiunii publice in diet'a Ungariei.

Tienendu usulu parlamentariu, ca cu ocaziunea pertractarii bugetului tierii deputatii ca singulari, ori in numele susianu: l. c. p. 84: „Inceputuri mai serióse de scóla se facura sub Vasilie Lupulu. Sub elu intre anii 1642—1650 s'a intemeiatu scóla din Trei-Ierarchi din Iasi.“ — Scribanu: „Ist. bis.“ p. 100: „Infintiarea unei scoli bisericesci in Iasi in manastirea s. Trei-Ierarchi la 1644 de contra Domnulu Vasilie Lupulu, la care au adusu pre Rectorulu Academiei Sofronie si alti trei dascalii pentru a caror'a tiene acestu Domnu a datu trei mosii.“

partidei carei'a apartienu, se-si esprime parerile séu mai apriatu; se vorbésca mai detaiatu asupra situatiunii: in anulu acest'a mai multa vorba s'a facuta la portfoiulu culteloru si instructiunii publice si fiindcá acestu resortu ne intereseza si pre noi deaprópe, — in cele urmatórie vomu reportá cetitoriloru nóstri despre decursulu pertractarii bugetului de sub intrebare.

Referintele Országh Sándor arata, cá anulu trecutu a fostu preliminaru 5,952.668 fl. óra acuma s'a propusu 6,346.724 fl. din care suma inse comisiunea financiara a stersu 100 mii floreni, deci facia de anulu trecutu sum'a preliminaru e mai mare cu 242.350 fl.

Deputatulu Szathmáry György intr'o cuventare mai lunga recunósce avantajele pe terenulu instructiunii poporali. Afla cá si pruncii diferiteloru nationalitati cercetéza scóla in numeru mai mare de cátu in anii trecuti. Recomanda ministrului, ca se fia cu privire la asiedierea scóleloru poporale de statu, anume se le asiedie de o-cam-data prin comune, unde suntu nationalitati mixte, prin ce mai tardiu apoi, candu voru iertá impregiurárele financiari ale tierii, se radice astfelu de scóle in fiecare comuna. Recomanda internate la fiecare scóla media; éra bugetulu lu-votéza.

Irányi Dániel se ocupa de politic'a de culte a guvernului. Diet'a inca la anulu 1869 a primitu in principiu libertatea religunara si casatori'a civila, éra la 1873 a ordosatu regularea referintiloru intre regimu si biserica.

Propune urmatoriulu proiectu de resolutiune: Diet'a indruma pre ministrulu culteloru, ca se substérna proiectu de lege in privinti'a libertatii de cultu.

Latinovics Gábor (canonicu rom. cat.) constata cu indestulire succesele intr'unu restimpu de 17 ani sub éra constitutionalu prestate de regimu si de confessiuni pe terenulu culturalu. Meritul celu mai mare pentru acést'a se atribue barbatului, care intr'unu restimpu mai lungu de unu deceniu condace portfoiulu ministeriulu de cultu si instructiune publica. In privinti'a introducerii autonomiei bisericesci a catoliciloru densulu afla, cá acést'a ar stá in contrastu cu patronatulu corónei asupra confessiunii, de alta parte cá acést'a aterna si dela invoirea clerului inaltu deci fara de acést'a inzadaru se face vorba de ea. —

Ministrulu Tréfort: déca unele dispusetiuni ale ministeriului se apróba, altele se critica, provine de acolo cá ministeriulu nu dispune de cerintiele necesarie. Cu voturile si cu frase góle nu se póte ajutorá asupra relatiuniloru financiare ale tierii.

In privinti'a libertatii religionari ministrulu se esprima: eu in tóta viétia mea am respectatu convingerea religunara a fia-carui'a. E mare diferentia intre libertatea de consciintia si intre cea reprezentata de baptisti si shakeri ori alte secte, de cari se ocupa dlu deputatu (Irányi). Nu voiu lasá mai vertosu din consideratiuni politice ca ori-ce felu de secta se póta infintiá biserica ori consortiu bisericescu. Nu se póte negá, cá in Ungari'a suntu tari poterile centrifugali. Déca vomu introduce si soimlu acest'a de libertate, le vomu alimentá si mai vertosu pre acelea.

Cautati in Beomi'a, unde respectivii — precum cetimu — afla, cá consciintia loru nu mai incape in cadrulu catolicismului si a protestantismului. Scimu si aceea cá aici in Ungari'a o anumita propaganda — nu cea din Rom'a — ca felu de manopere esereíteza in unele parti. Sum deplinu convinsu cá acelu soiu alu libertatii confessionali, ca ori-cine dupa placu se póta infintiá biserica, ar periclitá Ungari'a. — Nu traimu in seclulu alu XVII, candu barbatii cei mai distinsi ai societatii se interesau de cauze bisericesci si religionari si ei reformau biserica.

Acuma cine infintieza secte si consortii noue bisericesci? Omeni cu fantasia scintita. Si aceste secte noue nu stau in consonantia cu sciintia, cu filosofii'a séu cu cerintiele mintii omenesci. Ori-care confesiune crestina stă cu multu mai vertosu in consonantia cu cerintiele mintii omenesci, decâtu sectele sprijinite de dvostre: a baptistiloru, a shakeriloru, a nazareniloru. Stee de exemplu nazareni, cari nu prindu arma in mana; se póte infintia si o astfelu de secta, carea si-ar radica de dogma ca se nu platésca contributiune.

Cand e verb'a despre libertatea religiunara, dlu deputatu (tolu Irányi) adese se provóca la tierile esterne. Scimu că in Americ'a guvernulu a trebuitu se pasiésca in contra onoru secte. In Angli'a, déca ati binevoitu a ceti statistic'a aloru 183 de secte, căci atâtea suntu acolo, asijderea s'a inceputu a li se urî de ele, pentruca producu scandaluri publice. Introducendu-se si la noi libertatea religionarea, stau bunu preste 14 dile ar fi aici Salvation Army din Angli'a. Pentru aceea me rogu a nu se primí proiectulu de resolutiune a dlui deputatu.

Komlóssy Ferencz (preotu rom. cat.) recunósce că ministrulu a facutu multu pentru instructiunea poporala din tiéra inse pe viitoriu i-recomenda, ca se nu octroieze scólele de statu asupra confesiuniloru si nationalitatiloru ci mai alesu se radice scoli confesiunali catolice si protestante. Acést'a ar corespunde interesului de statu si confesiunile nu le-aru esceptioná.

Vorbescé mai departe despre aceea, că in scólele de statu se respandescé spiritu jidovescu si recomanda ceea ce si densulu a practisatu ca profesor, ca in dilele dántai ale anului scol. sè se inscrie la scóla numai crestini si numai déca a mai remasu locuri, sè se inscrie pruncii de jidani. —

Michailu Saboljeviciu (serbu) primesce bugetulu pentrucă are incredere catra politic'a ministrului de culte si instructiune. Declara că patriotismulu si credinti'a catra coróna a nationalitatii serbe sta deasupra ori-carei indoieli. Cu provocare la conlusele conferintiei serbesci din Kikinda, in numele nationalitatii serbe doresee numai ca se se esecute legea pentru egal'a indreptatire a nationalitatiloru si ca sè se redeschidia congresulu nationalu bisericescu.

Ministrulu Tréfort: E o aparintia fórté imbucuratória, ceea-ce dlu deputatu a disu despre natiunea serba, ca voiesce adeca a se apropiá de noi. Acést'a e fórté naturalu, căci pre dvostre nimenea nu voiesce a ve tiené in departati de noi.

Congresulu s'a prorogatu pre sine pentruca comisiunea alésa se complaneze diferintiele escate intru membrii congresului si déca va fi gata, dóra inca sub iérna ori la primavéra, se va intr'uní insusi congresulu. Eu si guvernulu d'rimu binele bisericeii serbe ca si insusi serbii. Si serbii au intoemai trebuintia de viétia bisericesca ca si abunaóra catolicii ori protestantii, ori alte confesiuni. Me regu se binevoiti acésta declaratiune a mea a o luá spre sciintia.

Almásy Sándor afla cu ingrijire, ca numerulu studentiloru la scólele superióre cresce fórté mare si apoi in viétia devinu proletari fara pane, doresee ca ministrulu din anu in anu, se arete tierii date statistice despre frecuentatiunea dela universitáti, ca parintii sè se póta orientá ca spre care cariera se-si pregatésca pruncii.

Ministrulu Tréfort inca vede, ca se sporescu prea tare juristii, de presinte la universitáti si academii studiéza 2544 juristi si parintii ar face cu multu mai bine, daca ar alege pentru fii lor si alte carieri cu multu mai rentabile in viétia.

Georgiu Ghiurcoviciu (croatu) se scóla si

intr'o vorbire scurta da resunetu celoru dise ieri de Saboljeviciu ca adeca se incete nentielegerile intre serbi si magiari si terminéza cu cuvintele: se traiésca fratietatea si contielegerea.

Ugron Gábor, dupa ce raspunde in termini simpatici lui Ghiurcoviciu, atinge alegerea de episcopu roforomatu in Transilvani'a carea s'a si intaritu inse nu s'a pusu precisu in diploma, ca pentruce s'a intaritu. Oratorulu scie ca intarirea e unu feliu de luare la cunoscintia dar nu totodata si unu dreptu ca alegerea la vre-unu casu se nu se póta confirmá. Deci cere desluciri dela ministru, ca dreptulu acest'a de confirmare pe ce basa s'a esericiatu, unde sunt hotarele si cuprinsulu lui?

Trece apoi la cestiunea infintiarii unei episcopii maghiare pentru 130,000 greco-catolicii din Dorogh si pregiurime si intréba, ce s'a alesu din caus'a acést'a? mai apoi descopere in Transilvani'a intre secui 22,000 locuitori, cari se dau pre sine de maghiari si totusi dupa datele statistice mai noue, densii figuréza dupa religiune de greco-catolici ori greco-orientali.

Omului i-se turbura veninulu — dice — ca sunt 22,000 secui, cari sunt maghiari, si pre care cand lu-botéza, romanescé se facu rogatiuni asupra lui, cand se cununa, romanescé trebue se-si dee invoirea, cand se ingrópa cantare romanésca se canta pentru elu. — Acést'a e statulu, ce se numesce pre sine maghiaru, care nu e in stare se dee aderintiloru sei scutu indestulitoriu, si nu pentru aceea nu e in stare ca dóra legislatiunea nu l'ar votá, ci numai pentru aceea, ca inertia si nepotintia guvernului cu multu e mai placuta. Daca stá acést'a, atunci nu faceti pre'ensiuni in numele ideii de statu maghiaru, ci recunósceți că timpulu, ce s'ar fi caditu se-lu folositi spre consolidarea statului maghiaru, nu l'ati folositu nici spre aperarea elementului maghiaru. — Polemiséza cu Latinovics asupra autonomiei bisericeii catolice si esclama, cum se va interesá poporulu de cauzele biisericesci, dáca n'are dreptulu a se amestecá in acele; cand crestianulu catolicu nu e altceva in biserica decât unu iobagiu, care geme sub jugulu iobagiei episcopului séu a patronului! Arata apoi cu date istorice, că religiunea catolica in trecutu inca au tienutu sínóde partiali, si in Ungari'a deci, a fost autonómica. Biserica cat. nu consiste in stralucirea din afara si in avuti'a prelatiloru, ci splendórea si marirea ei a culminatu atunci cand se dádea cuminecatur'a din potire de lemn. In minutulu, cand s'ar crede că genunchiulu meu pentru aceea s'ar plecá nainte potirului de aur, pentruca e de aur si nu pentru sublimitatea si santienia jertfei dintr'ensulu, — eu a-si sdrobí acelu potiru.

Necesitatea autonomiei o ilustréza si prin congrua slaba a pretiloru de rendu, carele — dice — se lapada de lume si de drepturile firesci, ca se sufere miseria si se duca atâte lipse.

Continuandu oratorulu, provóca pre ministru ca instítutele superióre din Vien'a: Teresianulu si Pazmaneuulu, institute pentru tenerii maghiari, se le transpuna la Pest'a, unde tenerii sè se crésca in spiritu nationalu. Mai vino-vatiesce pre ministru pentruca a intratu in vorba cu superintendentulu lutheranu din Sibiu, ca sè se infintieze acolo o teologia lutherana; dupa densulu acea teologia ar fi mai bine sè se deschidia in BPest'a. Nainte d'a incheiá — intréba pre ministru dáca e adeveratu ce se aude, că adeca voiesce a contrage unu imprumutu de 4 milióne floreni pentru repararea ori construierea bisericeiloru catolice, ceea ce densulu n'ar votá pentruca — precum dice — tenerimea insetéza dupa invetiatura dar bisericele potu asteptá si ministrulu sè ingrijésca mai vertosu de instructiune de cât de zidirea bisericeiloru. — In cele din urma sprijinesce pre Irányi.

Ministrul Tréfort răspunde pe rendu la partile vorbirei lui Ugron și dice că întărirea superintendentului protostantului din Transilvania n'are trebuința de esplicare, de ôrece se baséza pe lege. — Episcopi'a maghiara pentru gr. cat. nu se pôte dá, pentruca ei au limb'a lor liturgica vechia slavona; ce ar fi dacă și pentru alte părți s'ar cere asemenea episcopia cu limba nationala? Autonomi'a catolicilor nu se pôte introduce fara Roma, și pana când biseric'a si-va mantiené form'a sa episcopala și pana când în celelalte țeri catolice acést'a nu este; bunurile prelatilor nu potu fi obiectu de discussiune nici aci nici în sínóde. În privinti'a îmbunirei congruei densulu a lucratu mai multu. Pazmanulu și Teresianulu nu le pôte aduce la Pesta, căci prin litere foundationali sunt legate de Viena. — Sasii pana acuma si-au crescutu teologii prin Germania, deci n'a pecatuitu când a propusu, că se se infintieze o teologia sasésca la Sibiiu. La Sibiiu, pentruca dacă toti episcopii au dreptu a-si infintiá teologia, de ce se se deneghe acést'a superintendentului sasescu.

Cu privire la împrumutulu de 4 milioane — e adeveratu că prin acést'a voiesce a reconstitui bisericile monumentali și a le scuti de ruinare; împrumutulu se va acoperi prin o sortitura, spre carea la timpulu seu va cere incuviintiarea camerei.

Constantin Gurbanu: Onorata casa! (Se audim). Avendu intentiunea se vorbescu la acést'a parte a bugetului, înainte declaru, ca prin discursulu meu nu voi se provocu o noua discussiune, și me voi silí a incungiurá orice enunțiare, care dupa a mea parere ar dá privilegii la respunsuri infocate. O facu acést'a în interesulu întielegerii împrumutate; o facu pentru aceea, ca eventualu din cuvintele mele, ce s'ar poté reu interpretá, se nu póta face nimeni capitalu intru aperiarea multu amintitei ideii de statu maghiaru, ce se tiene a fi atacata din partea noastră a nationalitatiloru nemaghiare. Cu privilegiulu desbaterii asupra bugetului ministerului de culte și instructiune inse, orisi cât a-si pretiuí acelu zelu nobilu, prin care stimatiile mei colegi se opintescu chiar cu ajutoriulu acestui ministeriu a scuti și a întari ideii de statu maghiaru; dar fiindca de alta parte, stimatiile mei colegi, noi acést'a lucrare, asia precum ni se infatiséza ea astadi și precum am esperiatu pana acum, nu o privimu de altceva, decât de unu atacu îndreptatu în contr'a propriei noastre nationalități: n'asi fi destulu de sinceru fatia cu membrii onoratei case, și nu a-si fi unu credinciosu fiu alu patriei, dacă a-si retacé acele ingrigiri, care ne-au cuprinsu din caus'a acestor opintiri. (Se audim). Deodata cu acést'a me voi nisui a imprasciá și ingrigirile dvóstre.

Noi, nationalitățile nemaghiare aflăm în activitatea ministeriului de culte și instructiune cele mai multe cuvinte, de a ne umplé de ingrigiri. Și astfel, ca se nu amintescu multe, din visteri'a statului s'au cheltuitu pana acum milioane pentru scólele poporale de statu. Cu tóte ca aceste scóle s'au infintiatu și în astfelu de locuri, unde partea preponderanta a locuitoriloru nu vorbesce limb'a maghiara, limb'a de propunere intr'acelea e totusi cea maghiara. Astfelu sta lucrulu și cu scólele medii, cu gimnasiile, cu preparandiile și cu scólele reale. Dacă noi, cetățenii nemaghiari nici n'am fi unu poporu de cultura, precum nici nu suntem priviti de unu atare, natiunea maghiara, care se afla în fruntea celorlalte nationalități, ar trebui în interesulu bine întielesu alu patriei, se se nisuiésca, a ne ridica și pe noi la unu anumitu gradu de cultura. Durere, noi ne-am convinsu de contrariulu. În țiera nu numai nu esista — precum spuséu — vre-unu institutu de crescere romanescu, sustienutu din visteri'a statului, dar nici barem o singura scóla poporala nu e spriginita.

De acést'a împregiurare noi nu ne prea putem îmbucurá, cu atât mai putien am poté cantá himnuri de lauda; ba suntem priviti de dusimani ai statului, când ne esprimámu displacerea. Dacă prin protestarile noastre — pe cale legala — am voi se schimbámu acést'a stare de lucruri, ne stati înainte cu ideii de statu maghiaru și acést'a e destula cauza, pentruca opini'a publica maghiara se ne timbreze de agitatori, cu tóte ca din punctu de vedere alu legalității procederea noastră nu ar fi de excepționatu.

Paragrafulu 17 alu art. de lege XLIV din 1868 dispune urmátorele: „Care limba are se fie limb'a de propunere în institutele de invetiamentu infintiate de statu, respective de guvern și în acele, care dupa trebuința vor ave se se mai infintieze, încât în privinti'a ast'a nu dispune legea, aceea se tiene de agendele ministrului de instructie. Dar, fiind din punctu de vedere alu culturii și alu binelui publicu supremulu scopu alu statului: unu succesu alu instructiei publice, acést'a are se se ingrijésca dupa putintia, că în institutele de invetiamentu acolo, unde orisi-care dintre nationalități traiescu în masse mai mari împreuna, acele se se instrueze în limb'a lor materna pana la acelu gradu, unde se incepe mai înalt'a calificatie academica,“ ceea ce dacă nici nu s'ar aflá scrisu în lege, firea lucrului aduce cu sine, ca se fie astfelu, și în realitate totu nu e astfelu. Dacă ôre care tiene voiesce se infintieze din propriile sale puteri cu banii în mana unu gimnasiu cu limb'a romana de propunere, acést'a nu i-se concede. Nu o sciu de ce, se pôte inse ca din punctu de vedere alu ideii de statu maghiaru. Dacă ér intr'altu locu o diecesa intréga cere incuviintiarea, se-si infintieze din fondurile proprii ce-i stau la dispozitie unu gimnasiu inferioru, acést'a i-se denéga.

Astfelu și asemenea gravamine a-si poté insirá mai multe, care tóte dovedescu, ca noi, nationalitățile nemaghiare, nu numai nu suntem din partea guvernului spriginiti în nisuintele noastre culturale, dar suntem chiar împedecati, și cu tóte aceste se afla în țiera o multime de specialisti și diuaristi, care innovatésco guvernulu, ca nu se ingrijesce destulu de bine de elementulu maghiaru pe tere-nulu instructiunii.

Dvótra ne imputati — continua deputatulu Gurbanu — de o mare gresiéla, ca în scólele noastre confesionale nu se propune cu destulu succesu limb'a maghiara.

Despre acést'a tema s'ar poté multe vorbi, și este ceva adeveratu în lucru, ceea ce provine mai alesu de acolo, ca dacă organele numite de guvern se presentéza în vr'o scóla confesionala, demonstrandu în contra limbei de propunere usuata acolo, vorbescu numai unguresce; întreba numai din limb'a maghiara și facu mereu atente pe organele administrative, ca și în absentia lor se starue pentru invetiarea limbei maghiare; la altceva nici nu se gandescu. Ce reactiune, ce impresinne e în stare se esercieze o astfelu de procedere atât asupra invetiatoriului, cât și asupra eleviloru și asupra parintiloru acelor'a, numai acelu o poté sci, care s'a convinsu despre acést'a în modu nemijlocitu. Noi ne silimu, a introduce pe copii nostri în cunoscinti'a limbei maghiare; acea dorintia inse, ca obligatii de a umblá la scóla se-si insusiésca perfectu limb'a maghiara, nici de aceea nu se pôte implini, pentruca e o absoluta imposibilitate. Căci în astfelu de ténuturi, unde nimeni nu întielege limb'a maghiara, cine ar potea-o pretinde, ca invetiatoriulu se ajunga la asemenea succese mari. Căti sunt între noi, cari am vorbi limb'a latina, cu tóte ca acést'a am studiat'o în decursu de 8 ani cu diligintia și pentru calculi. De a invetiá limb'a maghiara în astfelu de ténuturi e totu atât de imposinilu, că și a invetiá cu succesu limb'a romana în „alföld.“ Inteligenti'a tuturor

nationalităților in se vorbesc ungurese aprópe in tóte pãrtile, dreptu dovada, cã nu ne instrainãmu de ea. In scótele nóstre medii confesionale punemu chiar mare pretiu pe invetiarea limbei maghiare; si in unele planuri de studiu sunt luate mai multe óre pentru limb'a maghiara, decãt, se dicem, pentru cea romana. Si cu tóte aceste institutele nóstre de invetiamentu sunt mereu banuite, ca crescú rei patrioti, cã dau rea directiune eleviloru.

Noi ne-am dedatu multu cu asemenea banuiri, acele nici nu se mai prindu de noi si le atribuimu aceluor individi ce venéza dupa functiuni, care prin rapórteloru false seducu publiculu si pe guvern.

O cercetare obiectiva totdeun'a ar aduce la lumina, precum a adusu si pana acum, ca astfeliu de rapórteloru si sciri se bucina de regula marite si esagerate, si dupa cercetarea facuta a adormitu tóta afacerea. Facu atentu pe on. casa si pe guvern, ca in tíera sunt multi, care facu castigu cu suspitionarile, ca cu atãt mai usioru se póta pescu in turbure.

In timpulu din urma tóta pres'a din patria erã preocupata de asia nimit'a proclamatiune irredenta. (Se audim). Daca póte nici nu s'ar tiene de obiectu, in legatura cu cele de mai nainte totusi aflu de lipsa a declarã, ca precum nationalitatea romana nu e partasia la redigerea proclamatiunii, totu asia nu se póte acúsã nici cu respandirea acelei'a. Toti cãti apartienu nationalitãtii romane au desaprobatu ideile cuprinse intr'aceea, si me folosescu de privilegiu, a protestã in contra acelei'a, ca proclamati'a ar tradã aspiratiunile nationalitãtii romane. (Aprobari). E adevératu, ca am intimpinat'o cu indiferentismu, de óre-ce nu i-am atribuitu nici o importantia, dar intre impregiurãrile date chiar dvóstra nici nu ne-ati poté acúsã de asia cev'a. Dvóstra se ve siliti a pune ide'i de statu maghiaru intr'o astfeliu de lumina, cã aceea se cuprinda in sine si aspiratiunile legale ale celorlalte nationalitãti. Infintiati nationalitãtíloru, institute de invetiamentu cu limb'a lora propria, impartesiti-ne si pe noi de beneficieloru statului, aplicati si dintre noi functionari publici in raportu corespondentiu, nu ne instrainati de catra dvóstra numai de aceea, ca tienemu la limb'a si nationalitatea nóstra, si atunci, nu a-ti avé cuvinte a ve plange ca gravitãmu in afara.

Cunoscendu eu sentimentulu poporulu romanu, ve potu asigurã, ca in acelu ceasu, cand dati ideii de statu ungaru unu astfeliu de intielesu, castigati milióne pentru ide'i de statu si actualii agitatori dimpreuna cu pres'a loru vor agitã atunci pentru acésta ideie.

Cãta vreme nu se intempla ast'a, nu folosescu nimic incordarea, adunarea de bani, adausele de dare, suspitionarile seau intimidarile, care mai curendu sunt in stare a inveninã ran'a decãt a o vindecã.

On. casa! Eu am trecutú pragulu acestei case cu unu simtiementu amicalu. (Se audim! se audim!) Dorescu, cã fiecare Maghiaru se fie binevoitoriulu nationalitãtii romane asia precum sunt si eu unulu Maghiariloru, si a-sceptu, cã sincerei mele declarãri se nu-i atribuitu nici o rea intentie si daca me invredniciti de atent'iã dvóstre, nu-mi respundeti cu frase acolo, unde se tractéza de cele mai serióse interese ale patriei.

In privinti'a bugetulu eu nu facu nici o motiune, mi-e de ajunsu se facu atenta in modu binevoitoriu pe nationalitatea maghiara (strigari viue: pe natiunea maghiara!) esista si nationalitate maghiara (strigari: natiune maghiara) facu deci atenta on. casa si pe on. guvern (O voce din steng'a estrema: Si totusi nu dice: pe natiune!) la acele gravamine, pe care le producu ingrijirile si nemultiemirea nationalitãtíloru, si in acea sperantia, ca atãt on. casa cãt si on. guvern voru sanã reulu, p r i m e s c u b u g e t u l u .

Coloman Tisza: Ieri unu membru alu casei si chiar acum unu altu membru, desi — recunoscú ca in tonu moderatu, cu bunavointia — dar totusi au vorbitu incãtv'a pe contulu procederii guvernulu. Tienu a respunde la aceste in putiene cuvinte. (S'audim!) Dar inainte de a face acést'a, sunt nevoitu a respunde in cestiune personala la o invinovatire a colegulu meu Daniil Irányi. (S'audim! S'audim!).

Dlu deputatu m'a acúsatu de tendentie reactionare, fiindcã am ordonatú trimiterea pe seama statulu a unoru anumite documente si respective a unoru notitíe de documente . . . .

Cu acésta observare revinu la scopulu propriu alu vorbirii mele. (Aprobari!)

Potu asigurã pe domnii vorbitori, cã eu nutrescu cea mai mare stima si respectu atãt fatia cu natiunea sèrbéscã cãt si fatia cu cea romana si le dorescu in tóta privinti'a bunatate, in florire in propri'a loru patria. (Aprobari viue). si potu asigurã pe domnii vorbitori, cã pana cand voi avé putinti'a, fie ca membru alu guvernulu, fie ca simplu cetateanu, totdeun'a voiu tinde la promovarea bunastarii nationalitãtíloru romane si serbe ce vietuescu in acésta tíera. (Aprobari viue). Dar binevoiti a cugetã, cã nu exista in Europ'a statu, care se fi consistatu cu ocaziunea constituirii lui din o singura nationalitate; in cele mai multe state afara de ras'a, care ii inprima statulu numirea si caracterulu, chiar si astadi traiescu si alte rase in numeru marisoru. Asia e acést'a in Romani'a, asia e in Serbi'a, asia e in Germani'a, in mesura mai mare ori mai mica: asia e acést'a pretutindinea, si pentru aceea pretutindine unde exista statu, aceea rasa, care posede maiortate absoluta sau relativa, care a constituitu in decursulu istoriei statulu, trebue se-i imprieme statulu caracterulu seu propriu. (Aprobari si „éljen“-uri.)

Acést'a e concepti'a mea si cu privire la statulu ungaru. (Aprobari.) Deci, on. colegi, repetu, cã desi recunoscú cã au vorbitu in tonu moderatu, obiectivu si cuvinicosu, dar totusi invinovatitoriu, ve rogu se priviti in larg'a lume, unde sunt state consolidate, mai mari si nu confederative, se impartasescu óre cetatienii de alta rasa de atâtea favoruri bisericesci, scolare administrative, ca in Ungari'a? (Aprobare generala). Daca puteti dovedi asia ceva, atunci puteti se conditionati fidelitatea catra ide'i de statu magiaru. Dar daca nu puteti areta, atunci nu conditionati, ci aretati in fapta, cã desi aveti alta limba cá limba materna, totusi sunteti credinciosii statulu magiaru: faceti posibilu, cã se se póta face tot mai multu in interesulu specificu de rasa alu d-vóstre. (Aprobari generale si indelungate.)

(Va urmã.)

D i v e r s e .

* *Alegerea de protopresviteru in tractulu protopresviteralu alu Tincei.* Din o corespondentia, ce ni-se tramite de o mana amica aflãmu, ca sinodulu protopresviteralu alu Tincei, intranitu la 27. Februaru a. c. sub presidiulu comisariulu consistorialu, a parintelui protopresviteru Elia Mog'a pentru efeptuirea actulu alegerii, si respective candidãrii pentru postulu de protopresviteru a decursu in ordinea cea mai frumósa. Dupa constituire si dupa verificarea membriloru noi procedendu-se la votare conform statutu organicu si regulamentulu sinodalu, — rezultatulu scrutiniulu a fost urmatoriulu: parintele Iosif Ves'a, parochu in Ineu a intranitu 48 de voturi, ér parintele Tom'a Pacala a intranitu 11 voturi. Actulu de alegere se va substerne venerabilulu consistoriu din Oradea-mare pentru ulterióra procedere in sen-

sulu legii Pertru orientarea onoratului publicu notăm ca ambii candidati posedu cualificatiunea teoretica prescisa de regulamentul sinodalu, si ambii — desu ómeni teneri — posedu si cualificatiune practica in administratiunea bisericeii si a scólei

* *Advocatulu poporalu.* In momentele din urma, mai nainte de a fi incheiatu fói'a nóstra, primirámu fói'a juridica „Advocatulu poporalu,” redigeata de dlu Pavel Botariu. Cetindu acésta fóia omulu se convinge indata, ca intrens'a scrie unu juristu practiculu intr'unu stilu si modu poporalu, asia incát acésta fóia, in curendu va deveni o adeverata scóla practica de dreptu pentru poporulu nostru. Necesitatea acestei foi la poporulu nostru o va semti publiculu totu mai multu, cu cât mai multu o va ceti, si cu cât mai multu si-va insusi conceptele de dreptu, de cari se ocupa acésta fóia. Si pana cand vom poté reveni asupra acestei foi i-dorimu celu mai bunu succesu!

Concursu.

Pentru deplinirea definitiva a parochiei **Spinusiu** cu fili'a **Popmezeu**, din protopresviteratulu Beinsiuului — in urmarea decisului Consistorialu din 21. Fauru a. t. 1883 Nr. 169 B. — escriindu-se pana acum de doue ori concursu — si neaflandu-se nici unu recurentu, — se escrie concursu nou pe langa urmatóarele beneficii parochiale:

- 1) Pamentulu parochialu 12 h. catastrale.
- 2) Dela tóta casa $\frac{1}{2}$ mesura cucuruzu sfarmatu — Nrulu caseloru in parochi'a matre 90, éra in fili'a Popmezeu 60 Nre.
- 3) Tóta cas'a un'a di de lucr.
- 4) Stolele indatinate.
- 5) Cuartiru onestu cu gradina — esarendatu prin Comitétulu parochialu, — pana in primavara ce se va edifica cas'a parochiala.

Doritorii de a ocupá acést'a parochia de a III-a clasa — au a-si trimitte suplicele instruite conform regulamentulu pentru parochii — subscrisulu pana la 15/27. Februaru a. c., — éra alegerea se va tienea in **16 28. Februaru**; avendu pana la alegere a-se presentá in vre-o Dumineca sau serbatóre la biseric'a din careva comuna, spre a-si aretá desteritatea in celea bisericesci.

Datu in siedinti'a Comitétulu parochialu, Spinusiu-Popmezeu, tienuta la 12/24. Ianuariu 1886.

Comitétulu parochialu.

In contielegere cu mine: **ELI'A MOGA**, m. p. protopresviterulu Beinsiuului.

—□—

Pentru ocuparea postulu invetiatorescu dela scól'a gr. or. rom. din **Lalesintiu**, prot. si inspect. Lipovei, se escrie concursu cu terminu de alegere pana la **16. Februaru st. v. a. c.**

Emolumintele sunt:

- 1) 300 fl. v. a. salariu in bani.
- 2) 6 fl. spesele conferintiei invetiatoresci.
- 3) 4 jugere pamentu aratoriu.
- 4) 10 orgii de lemne, din care se va incaldi si scól'a.
- 5) 6 fl. pentru scripturistica.
- 6) Dela inmormentari unde va fi poftitu 20 cr.
- 7) Cortelu liberu cu gradina de legumi intravilanu, si $\frac{3}{4}$ jugeru livada estravilanu.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au se documenteze ca posedu testimoni de preparandia si cualificatiune distinsu, si esamenu din limb'a magiara.

Recursele astfeliu instruite si adresate Comitétulu parochialu din **Lalasintiu**, sunt a se tramite subscrisulu in **Lipov'a**, si pana la alegere a se presentá in vr'o Dumineca séu serbatóre in biseric'a locala, spre a-si aretá desteritatea in tipiculu si cantarile bisericesci.

Lalasintiu in 19 Ianuariu 1886.

In contielegere cu Comitétulu parochialu.

Cristorfor Giuchiciu, m. p.
inspectoru scolariu.

—□—

Pe bas'a decisulu V. Consistoriu diecesanu din Arad de dto 28. Noemvrie Nr. 4290 ex 1885 comitétulu parochialu din **Almasiu** fiindu indreptatita la escrierea de concursu pe ambe statiunile invetiatoresci din **Almasiu** — conform conclusulu seu din 14. Ianuariu 1886 prin acést'a escrie concursu pe ambe statiunile invetiatoresci paralele din comun'a **Almasiu**, — protopresbiteratulu **Buteni**, — pe langa observarea unoru conditiuni staverite de comitétulu parochialu, in meritulu de a-se sustienea bun'a armonie intre fitorii invetiatori alesi.

Emolumintele inpreunate cu aceste dóue statiuni paralele — sunt urmatóarele:

- 1) In bani gata 290 fl. 50 cr. v.
- 2) 22 sinice grâu,
- 3) 13 sinice cucuruzu,
- 4) 22 stingini lemne de focu din care au a-se incaldi si salónle scolare.
- 5) Cuartire libere pentru ambii invetiatori si câte $\frac{1}{2}$ gradina pentru unulu.
- 6) Dela inmormentari unde va fi poftitu 40 cr. v. a.

Computandu tóte aceste beneficii in bani, si imparriendu-se in modu egal, — cade pe fiesce-carele celu putienu 300 fl. v. a.

Doritorii de a ocupá veri un'a din aceste dóue statiuni, — sunt poftiti recoursele sale — instruite cu tóte documintele corespunzátore in intielesulu instructiuniloru legali, adresate catra comitétulu parochialu din **Almasiu** ale trimitte per **Al-Csil** in Dieci subscrisulu inspectoru scolariu cá comisariu consistorialu nainte de diu'a alegeri cu 8 (optu) dile.

Terminulu de alegere se defige pe diu'a de **17. Februaru st. v. 1886.**

Din siedinti'a comitétulu parochialu, **Almasiu**, la 14. Ianuariu st. v. 1886.

Georgiu Lupsi'a, m. p.
inspectoru scol. comisariu consistorialu.

—□—

Concursu se deschide pe statiunea invetiatoresca din **Cladov'a**, comitat. **Carasiu-Severinu**, pretop. **Belintiuului**, inspect. **Leucusiesci**, cu terminulu de alegere **16/28. Februaru a. c.**

Dotatiunea invetiatoriului este 183 fl. bani gat'a, in natura 12 meti grâu pretiuitu in 42 fl. 18 meti cucuruzu pretiuitu in 45 fl. 2 jugere de livada pretiuita in 30 fl. la olalta 300 fl. 24 metri lemne pentru scóla si invetiatoriu, gradina de legumi si cuartiru liberu.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune au a-si substerne recoursele sale, pe langa representarea in vre-o dumineca séu serbatóre in biseric'a de acolo, inspectoru scolariu **Adam Ros'a** in **Leucusiesci** per **Lugos** post'a ultima **Balintiu**.

In contielegere cu Comitétulu parochialu:

Adam Ros'a, m. p.
insp. de scóle.

—□—